

Evelina KISLYCH-ŠOCHIENĖ

Prozininkė, poetė, dramaturgė, vertėja, tapytoja, trijų vaikų mama Laima Vincė Sruoginis rašymą laiko neatskiriama savo gyvenimo dalimi, atskleidžiančia tėvynės ilgesį. Rašydama ji vis ieškojusi savo tėvynės, lietuviškos tapatybės bei nuolat kėlusį savo identiteto klausimą. Du metus (1982 - 1984 m.) „Vasario 16-osios“ gimnazijoje Hiutenfelde galima laikyti rašytojos lietuviškosios tapatybės ieškojimų pradžia.

Rašytoja gimė Jungtinėse Amerikos Valstijose, Naujajame Džersyje. Šeima ir aplinka, kurioje ji augo bei buvo lavinama, puoselėjo lietuviybę. Laimos senelis, motinos tėvas Anicetas Simutis - buvo Lietuvos generalinis konsulas Niujorke. Šias pareigas jis ėjo ir sovietams okupavus Lietuvą iki pat 1990-ųjų, kai buvo atkurtas Lietuvos valstybingumas. A. Simutis 1991 m. paskirtas pirmuoju Lietuvos atstovu Jungtinėse Tautose. Juo dirbo iki 1994 m., o Laimos mama - dailininkė - gimė jau Niujorke, iš jos Laima ir paveldėjo tapytojos talentą.

Kalbiname JAV lietuvių L. Vincę Sruoginis apie rašymą, laikotarpį praleistą gimnazijoje Hiutenfelde ir Lietuvą, į kurią ji sugrįžusi.

Laima, esate žymi išeivijos rašytoja, dramaturgė, poetė ir literatūros vertėja, du kartus gavusi prestižinę Fulbright'o stipendiją. Kada pradėjote rašyti? Kas Jus inspiravo?

Aš visą gyvenimą rašiau. Aš rašiau dar net nemokėdama rašyti ir skaityti. Visad jaučiau, kad noriu pasakoti, dalintis, kažką atrasti per savo matymą, per savo išgyvenimus, kažkokia sunkiai įgyta išmintimi pasidalinti. Aš visuomet daugiau buvau gyvenimo stebėtoja, negu dalyvė. Mėgstu stebėti žmonės, jų santykius, atrasti jų išgyvenimuose temas, kurios per rašymą tampa universalios. Taip pat labai myliu kalbas. Man buvo atradimas, kad galima tarsi „tapyti“ gyvenimą žodžiais.

Pirmąjį savo eilėraštį parašiau kaip tik besimokydama „Vasario 16-osios“ gimnazijoje. Prisimenu, daviau draugei

KULTŪRA IR MENAS

L. SRUOGINIS: „AŠ JAU RAŠIAU DAR NET NEMOKĖDAMA RAŠYTI“

perskaityti ir ji atsakė: „Na, nelabai suprantu, ką tu nori čia pasakyti, bet išsivaizduoju, kad ateityje atsiras žmonių, kurie tavo poeziją skaitys ir įvertins.“ Vėliau studijavau anglų literatūrą ir pedagogiką. Tuo metu pradėjau lankyti kūrybinio rašymo seminarus. Baigusi bakalaurų studijas, įstojau į kūrybinio rašymo programą prestižiniame Kolumbijos universitete Niujorke ir čia įgijau magistro laipsnį. Ši patirtis ir diplomai ne tik suteikė man galimybę dėstyti kūrybinį rašymą, bet ir atvėrė rašytojos kelią. Taip pat išmokė mane disciplinos, nebijoti perrašinėti kūrinius, nesukbėti išleisti knygą, kol ji dar nėra tobula.

Ar rašymas Jums - Tėvynės ilgesio išraiška?

Taip, rašymas man yra Tėvynės ilgesio išraiška. Jaučiu, kad per rašymą aš vis ieškojau savo tėvynės, savo lietuviškosios tapatybės ir nuolat sprendžiau su savo identitetu susijusius klausimus. Juk viena iš mano pirmųjų knygų - „Lenino

Rašytoja Laima Vincė Sruoginis

galva ant padėklo – yra būtent apie tai. Aš, būdama studentė, grįžau į Lietuvą mokytis lituanistikos Vilniaus universitete ir tada prasidėjo Sąjūdis. Ši knyga yra autentiškas mano, kaip studentės, to laikmečio dienoraštis. Vienas iš atradimų man buvo tai, kad mano kartos lietuviai Lietuvoje tuo metu taip pat ieškojo savo lietuviškosios tapatybės – per folklorą, politinius ar kultūrinius judėjimus, nes jautė, kad ir jie prarado savo lietuvišką identitetą per priverstinį Sovietinį auklėjimą. Didele dalimi Sąjūdi ir „Laisvės Lygį“ rėmė būtent šis jaunimas, kuris, nors ir gyvendamas tėvynės žemėje, taip pat ilgėjosi tėvynės ir norėjo Lietuvą atarasti bei atkurti.

Dabar, kai išeiviai gali bet kada sugrįžti į Lietuvą, ją aplanstyti, jiems sunku suvokti, koks buvo tėvynės ilgesio jausmas lietuviškoje diasporoje šaltojo karo laikais. Mūsų tėvai ir seneliai po karo bėgo iš Lietuvos, nes daugeliu atvejų, ypač, jei priklausė intelektualiam visuomenės sluoksniui ar buvo susiję su Nepriklausomos Lietuvos kūrimu bei rezistencija, jiems grėsė išvežimas į Sibirą, kalėjimas, mirtis. Žinoma, buvo visokiausių karo pabėgėlių. Dabar istoriškai galima atsekti, kad tarp karo pabėgėlių buvo ir tokių, kurie tarnavo nacių okupantams, panašiai kaip ir dabar – tarp karo pabėgėlių iš Sirijos, ir kitur, kartu slapstosi visokių žmonių. Tačiau, šie žmonės, vadinama *dipukų* karta, kentė kaltės jausmą, palikę tėvynę ir artimuosius neaiškiomis sąlygomis ir ilgus dešimtmečius jautė kankinantį ilgesio jausmą tėvynei. Juk tai buvo ta karta, kuri kūrė pirmą Nepriklausomą Lietuvą, jos institucijas, valdžią, dalyvavo visose Lietuvos kūrimo procesuose. Tuometinis jaunimas, kuris buvo auklėjamas idealizmo dvasioje, Lietuvos mokyklose ir universitetuose sunkiai išgyveno egzilę. Jie buvo pradėję kurti Lietuvą ir staiga teko viską palikti. Kuriant Lietuvos diasporos organizacijas, jiems buvo svarbu lietuviškumą perduoti ateinančiai kartai. Todėl mano kartos išeivijos lietuviai turi stiprų emocinį ryšį su Lietuva, nors mes ten negimėme ir neužaugome. Tą ilgėsį įdiegė tėvai ir seneliai. Aš manau, kad skaudžiausiai išgyvenome laikmetį iš karto po nepriklausomybės atkūrimo. Kai diasporos lietuviai skubėjo važiuoti į Lietuvą prisidėti, padėti kurti Lietuvą – jie buvo atstumti arba išnaudojami ir buvo sunkiai priimami kaip „tikri“ lietuviai. Jie tada liko nesuprasti. Man džiugu, kad dabar Lietuvoje yra toks susidomėjimas ir noras dias-

poros lietuviams vėl suvienyti lietuvių tautą, nepaisant to, kur žmonės gyvena, dirba ar kuria šeimas.

Tėvynė Jums – JAV ar Lietuva?

Man tėvynė yra ir Lietuva, ir taip pat JAV. Dabar aš gyvenu Lietuvoje ir dalyvauju Lietuvos gyvenime. Lietuva man yra tikra šalis, ne abstrakcija. Tikra šalis su savo problemomis ir, tuo pat metu, su savo gražiaja puse. Aš nuo 1988 metų išlaikau artimus ryšius su Lietuva. Savo vaikus pervežiau gyventi į Lietuvą 2007-2011 m., nes man buvo svarbu, kad jie gerai išmoktų lietuviškai, susikurtų lietuvišką tapatybę ir visuomet žinotų, kad šalia Amerikos turi antrą tėvynę – Lietuvą. Tačiau man Amerika davė išsilavinimą, formavo pasaulio suvokimą, ten mano vaikystė ir jaunystė. Dėl to aš visuomet mylėsiu Ameriką ir jos neišsižadėsiu. Žinoma, dabar Amerika išgyvena tamsų laikotarpį su amoraliu žmogumi – D. Trump'as, užima prezidento postą, bet aš tikiu, kad vis dėlto ateis diena, kai į Amerikos politiką sugrįš moralė. Vis tiek Amerikoje yra daug gerų, sąžiningų žmonių, kurie moka atsirinkti, ir kuriems Amerikos ateitis rūpi.

Šiuo metu gyvenate Lietuvoje. Koks jis Jums – gyvenimas Lietuvoje?

Atrodo, kad dabar mano gyvenimas Lietuvoje yra panašus į daugelio pasaulyje – gyvename pandemijoje, su apribojimais, mums visiems reikia išmokti gyventi su koronavirusu. O jeigu manote, kad aš turiu kažkokių privalumų, kurių kiti lietuviai neturi – turiu prisipažinti, kad gyvenu gana kukliai, mažame bute, tačiau džiaugiuosi gyvenimu ir esu dėkinga, kad galiu gyventi

laisvoje Lietuvoje. Aš atrandu daug gėrio Lietuvoje, bet tuo pat metu ir iššūkių.

Papasakokite apie savo dėstytojos kelią/darbą.

Dėstau virtualiu būdu Pietų Meino universitete (*University of Southern Maine*). Aš dėstau kūrybinį rašymą ir ekologijos kursą, kuriame studentai susipažįsta su svarbiais ekologijai klausimais per literatūrą.

Rašoma, kad tapytojos talentą paveldėjote iš savo mamos. Ar pamenate tas akimirkas, kuomet mama mokė Jus piešti? Ką savo paveikslais norite pasakyti sau ir aplinkiniams?

Aš atsimenu, kad vaikystėje mama tapydavo mūsų portretus ir taip pat piešdavo iliustracijas diasporos vaikų žurnalui „Eglutė“. Atsimenu, tam, kad galėtų piešti ramiai, ji mus – šešis vaikus – pasodindavo aplink stalą ir kol pati piešdavo, duodavo mums popieriaus ir pieštukų, pabandyti patiems. Mano mama buvo įsitikinusi, kad vaikas turi pats atrasti savo piešimo stilių ir kūrybinį kelią, taigi ji nemokydavo mūsų piešti pagal kokią nors techniką arba „mokyklą“. Gal todėl mano stilius ir liko toks vaikiškas? Tačiau ji nuolat kalbėdavo apie meną bei menininkus ir tai praplėtė mano mąstymą apie meną, lavino pastabumą ir matymą. Aš nemanau, kad dailininkas gali kon-

Drauge su M. Šmitiene Hiutenfelde, Renhofo pilyje

krečiai įvardinti tikslą, ką nori pasakyti per savo paveikslus, tačiau, mano paveikslai yra giliai susiję su mano tikėjimu, dvasingumu, su gamta, su sapnais, su pašąmoniniu gyvenimu.

Esate lankiusi „Vasario 16-osios“ gimnaziją Hiutenfelde. Koks buvo tas laikas, praleistas lietuviybės židinyje Vokietijoje? Pasidalinkite prisiminimais.

Aš lankiau „Vasario 16-osios“ gimnaziją nuo 1982 – 1984 m. Galiu pasakyti, kad tai buvo mano lietuviškosios tapatybės ieškojimų pradžia. Aš labai ryškiai prisimenu, jog pagrindinė priežastis, kodėl aš pati pasirinkau mokytis gimnazijoje, buvo noras geriau išmokti lietuvių kalbą. Pati tai pasirinkau. Mano tėvai nenorėjo, kad taip toli išvykčiau nuo namų. Jeigu norėtumėte daugiau paskaityti apie mano prisiminimus iš to laiko, galite tai padaryti mano *bloge*, mano tinklalapyje: www.laimavince.com.

Trumpai, galima pasakyti, kad tada mus vienijo meilė Lietuvai, lietuviškos tapatybės puoselėjimas. Mūsų bendraklasių draugystės iš to laikmečio išlieka iki šios dienos, o praėjo daugiau negu trys dešimtmečiai. Mes, buvę gimnazistai, išlaikome kontaktą, vieni kitus aplankome, nors esame išsibarstę po visą pasaulį. Mano laikais buvo kelios asmenybės, kurios buvo teigiamos ir išmintingos bei vienijo mus per savo viziją ir idealizmą. Tai buvo Andrius Šmitas ir jo žmona Marytė Šmitienė, Kunigas Dėdinas, Herr Weigel ir kiti.

Dar spalį susitikote su Vokietijos lietuviais. Kaip jautėtės sugrįžusi į Hiutenfeldą, būdama kartu su ten gyvenančiais lietuviais?

Sugrįžusi jaučiausi puikiai. Sunku patikėti, kad tiek laiko praėjo, o ramybės jausmas gimnazijoje ir kiti teigiami jausmai – tie patys. Man labai džiugu, kad apylinkėje dar yra lietuvių, kurie atvažiuoja į renginius gimnazijoje, dalyvauja, kuria visuomenę aplink gimnaziją.

Ko palinkėtumėte Vokietijos lietuviams?

Palinkėčiau Vokietijos lietuviams nepamiršti, kokia nuostabi graži Lietuvos gamta, kokia unikali lietuvių kalba bei kultūra, ir apsilankyti Lietuvoje kuo dažniau.

Rašytojos asm. archyvo, Marytės Šmitienės nuotr.